

Sosyoloji Derneđi, Türkiye

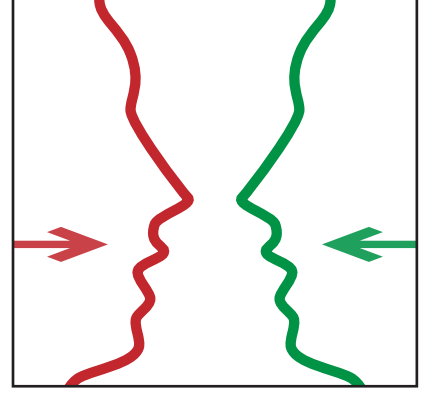
Sosyoloji Araştırmaları Dergisi

Cilt: 16 Sayı: 1 - Bahar 2013

Sociological Association, Turkey

Journal of Sociological Research

Vol.: 16 Nr.: 1 - Spring 2013

.....

TÜRKİYE KAMPLARINDA SURİYELİ SİĞİNMACILAR:

Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı

zkan Yıldız

TÜRKİYE KAMPLARINDA SURİYELİ SİĞİNMACILAR: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı

Özkan Yıldız

ÖZET

Bu çalışma, Suriye’de yaşanan iç savaş sonucu Türkiye’ye gelip Şanlıurfa Harran ve Akçakale ‘Çadır kent’te kalan sığınmacıların sorunlarını, beklentilerini, Türkiye ve gelecek algılarını konu edinmektedir. Ülkemizde sayıları yüzbinleri geçen “Suriyeli sığınmacılar” üzerine bilimsel çalışmanın yok denecek kadar az olması, bu konunun incelenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede araştırma, kampta kalanların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini, kamp memnuniyetlerini, Türkiye ve gelecek algılarını sorgulayan bir saha araştırmasına dayanmaktadır. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak “anket” ve “odak (focus) grup” tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Sığınmacı, Kamp Memnuniyeti, Sorunlar, Gelecek Algısı, Türkiye.

(*) Doç. Dr., 9 Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, E-Mail: drozkanyildiz@gmail.com

ABSTRACT

SYRIAN REFUGEES IN THE TURKEY’S CAMPS: Problems, Expectations, Turkey and Future Perception

This study is about the problems, expectations, Turkey and future perceptions of the refugees that have come to Turkey and are staying in Şanlıurfa, Harran and Akçakale “Tent Cities” due to the civil war in Syria. The fact that there is scarcely any scientific study regarding the “Syrian refugees”, the number of which exceeds hundred thousand in our country, has set forth the necessity to examine this issue. The research performed within this framework is based on a field research questioning the socio-economic and demographic qualifications, camp satisfactions and Turkey and future perceptions of the refugees. During the research, “survey” and “focus group” techniques have been used as information gathering instruments.

Key Words: *Syrian Refugees, Camp Satisfaction, Problems, Future Perception, Turkey.*

1. Giriş

Literatüre “Arap Baharı” olarak giren; Ortadoğu ülkelerinde başlayan toplumsal ayaklanmalar başta Mısır olmak üzere Libya, Tunus, Yemen, Bahreyn, Cezayir ve son olarak Suriye’de olanca hızıyla devam etti ve hala da devam ediyor. Binlerce insanın öldüğü, daha fazlasının yaralandığı, tutuklandığı bu isyanlarda uluslararası ilişkiler, bölgesel çıkarlar, dengeler ve denklemler adına bölgede kan akmakta, uzlaşma çıkmamakta, ufukta çözüm umudu görünmemektedir. Kanlı ve kaotik ortamın içinde yaşananlar, şiddetin, öldürmenin, yoketmenin (sosyal medyaya yansıyan ibretlik görüntülere bakılırsa) nasıl olağan bir aldığı, Hobbes’un tabiriyle “insanın nasıl insanın kurdu” haline gelebileceğini ve asırlar geçse de bu öldürme içgüdüsünün değişmeyeceğini bize kanıtlamaktadır. Binler, milyonlar, zor olanı yapıyor, birbirini boğazlıyor, yok ediyor. Egemenler ise kitlelerin taleplerini dinleme, çözüm bulma yönünde çaba göstermektense iktidar hırsına yenik düşüyor adeta olup bitenleri izliyor ve bu durumdan geleceğe yönelik çıkar elde etmeye çalışıyor.

Arap Baharı, son dalga olarak yakın komşumuz Suriye’ye de sirayet etti. 15 Mart 2011 tarihinde Suriye muhalefeti, mevcut BAAS/Esed rejimini yıkmak için silahlı mücadele başlattı. Yaşanan çatışmalardan Türkiye’nin etkilenmemesi düşünülemezdi. Nitekim savaşın başlamasıyla yüzbinlerce Suriye vatandaşı Türkiye sınırına dayanmış, sınırı geçerek ülkemize sığınmıştır. Türkiye hükümeti “açık kapı” politikası izleyerek gelenleri misafir olarak ağırlamış, barınma ve konaklamaları için kamplar inşa etmiştir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre Türkiye Suriyeli sığınmacı kabul eden ülkeler içinde ilk sıradadır. Suriye’den sınırı geçerek Türkiye’ye gelenlerin sayısı 330 binden fazla olup bu sayı Suriye’ye komşu olan diğer ülkelere sığınanların toplam sayısının üçte birinden fazlasını oluşturmaktadır.

Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetmeliği Başkanlığı (AFAD), verilerine göre, Türkiye’ye Suriye’den gelenler için kurulan 14 çadır kent, 1 geçici kabul merkezi ve 3 adet konteyner kentte bugün itibarıyla 193 bin 767 Suriye vatandaşı kalmaktadır. AFAD ayrıca,

TÜRKİYE KAMPLARINDA SURİYELİ SIĞINMACILAR: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı bugüne kadar toplamda 303 bin 395 Suriye vatandaşının Türkiye'ye giriş yaptığını (bu popülasyonun büyük bir kısmı bölge illerinde kendi imkanlarıyla ikamet etmektedir) ve 109 bin 628 Suriyelinin ülkesine geri döndüğünü belirtmiştir. AFAD kayıtlarında, Hatay'da 15 bin 72, Gaziantep'te 31 bin 450, Kilis'te 13 bin 455, Şanlıurfa'da 90 bin 690, Kahramanmaraş'ta 15 bin 477, Osmaniye'de 7 bin 806, Adıyaman'da 10 bin 248, Adana'da 9 bin 205 kişinin kaldığı belirtilmiştir. Yeni kampların inşası da olanca hızıyla devam etmektedir.

2. Mülteci Hukuku ve Türkiye'nin Sistemi: Tanımlar, Sorunlar, Belirsizlikler

Uluslararası hukuk çerçevesinde, bütün devletlerin mültecilere uluslararası koruma sağlama ve sorunlarına çözüm bulma konusunda genel yükümlülükleri bulunmakta ve sorumluluk uluslararası toplum adına Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından yerine getirilmektedir. Bunun yanında mültecilerin hukuki durumuna dair "1951 Cenevre Sözleşmesi" ile "1967 New York Protokolü"ne taraf devletlerin bu uluslararası hukuk belgelerinden doğan somut yükümlülükleri bulunmaktadır (Çiçekli, 2009).

Kuşkusuz bu belgelerin yanında bölgesel düzenlemeler, uluslararası teamüller, yargısal kararlar, bağlayıcı olmayan uluslararası belgeler, uluslararası ceza hukuku, insan hakları metinleri ve iç hukuk düzenlemeleri de mülteci ve sığınmacıların korunmasını öngören standartlara dolaylı da olsa vurguda bulunmaktadır.

Mültecileri korumak ve sorunlarını uluslararası düzeyde çözebilmek için 14 Aralık 1950 tarihinde kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) sığınmacı ve mülteci terimlerini tanımlamıştır. Komiserliğin tanımına göre 'sığınmacı' "kendi ülkesini terk ederek ikinci bir ülkeye gidip uluslararası koruma talep eden ancak mülteci statüsü kazanmaya henüz uygun bulunmayan kişiye verilen addır" (UNHRC, 2012). Esasında sığınma başvurusunda bulunmak evrensel bir haktır. Pratikte bu hakkı kullanmak isteyen insanlara yönelik ülkeler ki özelden gelişmiş ülkeler, kendi iç hukukları uyarınca zorluklar çıkarmakta, kabul koşullarının ağırlaştırılması yönünde kolektif kararlar alabilmektedir.

‘Mülteci’ ise, “etnik kökeninden, dinsel aidiyetinden, milliyetinden, siyasi kimliğinden ya da sosyal bir gruba üyeliğinden ötürü kendi vatanında işkence görme korkusuna sahip olduğu için vatanından koruma talep etmediği ya da edemediği için kendi ülkesinin sınırları dışında olan kişidir” (UNHRC, 2012). 51 Cenevre Sözleşmesi’ni imzalayan ülkeler mülteci statüsü kazanmış olan bireylere oturma izni, çalışma izni, hatta vatandaşlığa kadar varan geniş haklar tanımaktadır. Bilhassa Kuzey Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada bu konuda yetkin bir mevzuat çerçevesinde mülteci kabul etmektedir. Ancak son yıllarda sığınma talebinde bulunanlara yönelik sınırlamaların da giderek arttığı görülmektedir. Bu iki nedenle yapılmaktadır. Birinci sebep, sığınma talebinde bulunanların siyasi zulümden çok, ekonomik refah seviyesi ve yaşam standartları yüksek sözkonusu ülkelere giriş yapabilmeleri için sığınmacılığı bir araç olarak kullanmak istemeleridir. İkincisi de gelişmiş ülkelerde sosyal refah politikalarında gözlemlenen çözümlerdir. Bu politikaların bir gereği olarak mülteci ve göçmen kabulünde kural ve ilkeler alabildiğince zorlaştırılmaktadır.

Türkiye 1951 sözleşmesi ve 1967 protokolünü birtakım çekincelerle kabul etmiştir. Bu bağlamda Türkiye mülteci terimini sadece Avrupa’dan göç edenler için kullanmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’ye gelen mülteciler geçici olarak kalmakta, kalıcı ikamet yapamamaktadır. Bu çerçevede Türkiye’ye Avrupa üzerinden Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkeleri menşeli mülteciler gelmektedir. Irak, Filistin, Afganistan, Pakistan, Somali, İran, Suriye bu ülkelerin başında gelmektedir. Türkiye’nin farklı kentlerinde söz konusu ülkelere gelen yaklaşık 20 bin sığınmacıya İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Yabancılar Şubesinin kontrolünde ikamet, barınma, iş, vb hizmetler verilmektedir.

Suriye iç savaşından kaçıp Türkiye’ye gelen sığınmacılar ‘kitlesele sığınma’ kategorisinde ele alınmakta ve “geçici koruma ilkesiyle” konaklama birimlerinde sığınmacı statüsünde misafir edilmektedir. Bu grupta yer alanlar 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nin öngördüğü uluslararası koruma mevzuatının dışında kalmaktadır. Dolayısıyla söz konusu sözleşmeden kaynaklanan hukuki haklardan yararlanmamaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden birisi de Türkiye’nin Cenevre Sözleşmesine koyduğu şerhtir. Bu şerh nedeniyle kamplarda ya da kamp dışında kalan Suriyeli vatandaşlar mülteci statüsü kazanmamaktadır.

Türkiye son yirmi yıl içinde bulunduğu bölgedeki yaşanan çatışmalı ortamdan kaçan binlerce insan için sığınma kapısı haline gelmiştir. “1980 İslam Devrim’inden sonra İran’dan, 1988’de Halepçe Katliamı sonrasında Irak’tan, 1989’da Bulgaristan’dan, 1991’de Irak’tan, 1992-2001 arasında eski Yugoslavya coğrafyasından, 2001’de ABD’nin saldırması sonrasında Afganistan’dan gelenler derken, Türkiye’ye toplamda bir milyonun üzerinde bir nüfusun girişi söz konusu olmuştur” (Danış & Parla, 2009: 141). Türkiye sığınma talebinde bulunanlara geçici koruma sağlanmıştır. Türkiye’de iç hukukta kitlesel sığınma ve geçici koruma ile ilgili hükümlere 1994 tarihli “İltica ve Sığınma Yönetmeliğinde” rastlanmaktadır. Bu yönetmelik ise bahsi geçen kitlesel sığınma hareketlerinden sonra gündeme gelmiştir. Çok kapsamlı olan bu yönetmelikte esas olarak kitlesel sığınmayla karşı karşıya kalındığında alınması ve uygulanmasını öngören işlemler ve tedbirler yer almaktadır.

Suriye iç savaşından ülkemize yönelen sığınmacıların Türkiye’de yerleşimi söz konusu yönetmeliğe dayanmaktadır. Bu yönetmelik gereği Suriyeli sığınmacılara mülteci statüsü değil, geçici koruma statüsü verilmektedir. Ancak uygulamada bu durum da esnek bir hal almaktadır. Çünkü kampa gelenler ve özellikle de erkekler ailelerini kampa yerleştirdikten sonra tekrar ülkelerine dönerek savaşa katılabilmektedir. “Açık sınır/kapı” politikasının uygulamasından kaynaklanan bu durum ‘mülteci yerleştirme ve yönetme’ mevzuatına aykırı düşmektedir. Mültecinin savaşın yaşandığı ülkede çatışan güçlerin aktif tarafı olmaması gerekmektedir. Oysa Türkiye’de pratikte bu temel ilkeye uyulmamış, gelen sığınmacıların kamplardan ülkelerine gidip gelmeleri açık kapı politikası nedeniyle kolaylaşmıştır. Zaman zaman medya haberlerine de yansıyan olumsuzlukların bir nedeni de bu politikadır. Bu politikanın olumsuz sonuçlarından birisi de sınırdan Türkiye’ye çeşitli risklerin girmiş olmasıdır. Bu nedenden dolayı ki ülkeye giriş yapan sığınmacıların geçici koruma yönetmeliğinin öngördüğü çerçevede yerleştirilmeleri ve yönetilmeleri zorunluluk taşımaktadır.

Çiçekli’nin (2009: 117-118) anlatımıyla “geçici korumanın amacı, mülteci ve sığınmacıların acilen güvenli bir ortama erişimlerini sağlamak ve başta geri gönderilmeme ilkesi olmak üzere temel insan haklarını koruma altına almaktır. Geçici koruma kavramı, geri gönderilmeme ilkesine açıklık getirmeyi ve kitleler halinde ülke sınırına ulaşan kişilere belirli haklar sağlama-

yı hedefleyen pragmatik bir çözüm yolu olup 1951 Cenevre Sözleşmesinin kural ve standartlarının yerini almaya ya da değiştirmeye yönelik bir girişim değildir”.

Genellikle ülkeler ve özelde de Avrupa ülkeleri geçici koruma sistemine pek sıcak bakmamaktadır. Geçici koruma sistemini gündeme getiren en önemli husus ise ülkelerde yaşanan olağanüstü durumlardan kaynaklı göç ve kitlesel sığınma talebinin ortaya çıkmasıdır. “Geçici koruma mültecilerin uluslararası korunma ihtiyacının karşılanmasında pragmatik ve tamamlayıcı bir araç olarak değerlendirilmektedir. Geçici koruma bu bağlamda kitlesel sığınma akınlığında bireysel statü belirleme usullerine başvurmaksızın varışta ya da grup temelinde mülteci statüsünü vermek suretiyle “acil koruma” ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ayrıca geçici koruma kavramı, ülkeye kabul, temel insan hakları ve geri gönderilmeme ilkesine riayet gibi temel koruma unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır. Geçici korumada, menşei ülkeye geri dönüş alternatifi en uygun çözüm yolu olarak görülmektedir. Geçici koruma çerçevesinde sığınma kalıcı bir çözüm yolu olmaktan ziyade geçici bir koruma aracı olmaktadır. Geçici koruma önlemleri kapsamlı uluslararası koruma ihtiyacının parçası olarak görülmekte ve zımni olarak geçici koruma ihtiyacının karşılanmasında yük paylaşımını ve uluslararası dayanışmayı gerektirmektedir” (Çiçekli, 2009: 119). Dolayısıyla Türkiye’nin gelen mültecileri uluslararası dayanışma, insani ve ahlaki sorumluluk ilkeleri çerçevesinde üstlenmesi takdire şayandır. Türkiye, Suriye iç savaşı patlak vermeden önce UNHRC ile işbirliği içinde yabancılar ve uluslararası koruma için (coğrafik sınırlamanın devam etmesine rağmen) ilticacı ve sığınmacılara uluslararası koruma ve sosyal haklardan istifade etme noktasında yeni bir kanunu uygulamaya sokmuştur.

Türkiye’de Suriyeli sığınmacılar da böylesi bir geçici korumanın altında olmasına rağmen, üçüncü ülkelere geçişleri, yasal istihdamları yasaklanmıştır. Pratikte ise Türkiye, Suriyeli sığınmacıların yeni çevreye adaptasyonu ve özgüvenlerini yeniden kazanmaları için destek vermiş, ülkelere giriş çıkışlarında esnek davranmış ve bu yönde somut adımlar atmıştır. Örneğin Suriyeli sığınmacılar içinde pasaportu bulunup kamplarda kalmak istemeyenlere 1 yılı geçmemek şartıyla şehirlerde oturma izni verilmiştir. Tüm Suriyeli sığınmacılar tıbbi bakım ve ilaç desteği alabilmektedir. Ayrıca Suriyeli öğrencilere eğitimlerini Türk üniversitelerinde devam etme olanağı sağlanmıştır. Pek çok Suriyeli Türkiye’de enformel sektörde çalışma imkanına

Tüm bu olumlu gelişmeler ve şartlara rağmen bazı olumsuzlukların giderilmesi yönünde Avrupalı veya diğer uluslararası kuruluşların beklentileri vardır. Bu beklentinin başında, kampların söz konusu ulusal ve uluslararası kurumların girişine ve yapılan aktivitelerin görülmesine ve insani destek verme noktasında erişimin sağlanmasına imkan sağlanmalıdır. Nitekim kamplar hakkında bir değerlendirme raporu hazırlayan “International Criss Group”, (April, 2013) bu sorunun giderilmesini öneminden bahsetmektedir.

3. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırma, betimleyici özelliği ağır basan sosyolojik bir saha çalışması niteliğini taşımaktadır. Çalışma, Türkiye’de kamplarda kalan Suriyeli vatandaşların sosyo-demografik ve ekonomik profillerini, kamp memnuniyetini; Türkiye ve gelecek algısını sığınmacıların bakış açısından değerlendirmektedir. Bu çerçevede, Şanlıurfa ili Harran ve Akçakale ilçelerinde kurulan “konteyner” ve “çadırkentte” kalan sığınmacılar araştırma evrenini oluşturmaktadır. Harran konteyner kentinde yaklaşık 13 bin; Akçakale Çadırkentte ise yaklaşık 38 bin kişi yaşamaktadır. Araştırmada ‘anket’ ve ‘odak görüşme’ tekniği birlikte kullanılmıştır.

Anket formunda kamplarda kalan sığınmacıların genel karakteristiği gözetilerek örneklem belirlenmiştir. Kamplarda kalanların yaş, cinsiyet, yaşanan bölge ve etnisite değişkenleri dikkate alınarak temsil yeteneği güçlü örneklem oluşturulmuştur. Bu çerçevede araştırmada tabakalı örnekleme metodu içinden ‘Oranlı Tabakalı Örnekleme’ (her tabakadan evren içindeki oranıyla orantılı olarak örnek alınır) (bkz. Gökçe, 2012: 119) yoluyla 935 sığınmacıyla anket uygulaması yapılmıştır.

Araştırmada anket çalışmasının dışında ‘odak grup’ görüşmesi de yapılmıştır. Odak Grup görüşmesi “araştırmacı tarafından seçilmiş ve biraraya getirilmiş bir grup insanın kendi deneyimlerinden yola çıkarak araştırmaya konu problem hakkında görüş belirtmeleri ve tartışmalarını” (Yıldırım & Şimşek, 2011: 152). Bu bağlamda sığınmacılar arasından 10-12 kişiden

oluşan bir grupla “odak grup” görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler, ılımlı ve tehditkar olmayan bir salonda, belirlenen temalar çerçevesinde, kişilerin ne düşündüğünü ve ne hissettiğini anlamak için yapılmıştır.

4. Araştırmanın Uygulama Alanı

“Akçakale Çadırkent” ve “Harran Konteynerkent”

Şanlıurfa ili Harran ilçesinde kurulmuş “Konteynerkent” 2013 yılında açılmıştır. Kampta toplamda 12.702 Suriyeli sığınmacı kalmaktadır. Kamp merkezlerinde Yönetim Merkezi, Kayıt-Kabul Merkezi, Jandarma, Polis, Özel Güvenlik, Türk Kızılayı, Sahra Hastanesi, Okul, Hizmet Grupları, Otopark, Su Tankı, Mescit, Alışveriş merkezi bulunmaktadır. Kamp Kaymakamlık, AFAD, TÜRK KIZILAYI, Birleşmiş Milletler temsilciğinin eşgüdümü içinde yönetilmektedir.

“Akçakale Süleymanşah Çadırkenti” ise Akçakale ilçesinde, 680 dönüm arazi üzerinde kurulmuştur. Çadır sayısı 5133’dür. Sığınmacı sayısı 32.878’dir. Kuşkusuz bu rakamlar sabit değil değişkenlik arz etmektedir. Bu kampların tercih edilmesi iki nedene bağlıdır. Birincisi, kamplardan birinin Konteyner, birinin de Çadırkent olmasıdır. İkincisi de Akçakale Çadırkentinin, Harran Konteynerkentine göre kuruluşunun daha eski olmasıdır.

Kamplarda alan çalışması kaymakamlık izniyle yapılmıştır. Belirlenen örnekleme uygun olarak görüşmecilere anket uygulanmıştır. Anket soruları Arapçaya çevrilmiş ve rehber anketörün kontrolünde uygulanmıştır. Görüşmeler konteyner ve çadırkentlerde yapılmıştır. Pilot uygulamayla anlaşılmayan, ifadeleri belirsiz olan sorular çıkarılmıştır. Kamplarda kalanların kuşku ve korkularını giderecek açıklamalar yapılmıştır. Kamplarda görüşme esnasında gözlemlediğimiz bir durum sığınmacıların korku ve kaygıyla bize yaklaşmalarıdır. Bunun nedeni ise kamplarda insanların birbirine, kamp yöneticisine, yabancıya kuşkuyla bakması ve güven duymamasıdır. Kamplarda bu duyguyu besleyen çeşitli olaylar yaşanmış, spekülasyon haberler, duyumlar sürekli gündemde kalmış bu da kampta yaşayanlar arasında bir güven bunalımına sebebiyet vermiştir.

TÜRKİYE KAMPLARINDA SURİYELİ SIĞINMACILAR: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı lerin kullanılmayacağını ve temelde kamp koşullarını iyileştirmeye yönelik amaç taşıdığı vurgulanmıştır. Suriye’deki savaşın devam ediyor oluşu, geleceğin belirsiz oluşu, kampta Suriye istihbaratı mensuplarının bulunma olasılığı, kamptan atılma korkusu kuşkusuz soruları yanıtlarken görüşmecilerin tedirgin olmasına ve soruları objektif yanıtlamalarını etkilemiştir.

5. Araştırma Bulguları ve Değerlendirilmesi

Araştırmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümünde yer alan sorular kampta kalan Suriyeli sığınmacıların sosyal, ekonomik ve demografik profillerinin ortaya çıkarılmasına yöneliktir. İkinci kısımda ise sığınmacıların kampta karşılaştıkları sorunlar, beklentiler ve memnuniyetleri sorgulanmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye ve gelecek algısını ölçmeye çalışan sorulara yer verilmiştir.

5.1. Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik, Demografik ve Kültürel Profilleri

Tablo 1: Anketin Uygulandığı Kamplar

Kamplar	Frekans	Yüzde %
AKÇAKALE (Cadirkent)	553	59,1
HARRAN (Konteyner)	382	40,9
TOPLAM	935	100,0

Araştırmaya katılan sığınmacıların yüzde 59’u “Çadırkentte” yüzde 41’i ise “Konteynerkentte” kalmaktadır.

Tablo 2: Sığınmacıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet Dağılımı	Frekans	Yüzde %
KADIN	382	41,5
ERKEK	539	58,5
TOPLAM	921	100,0

Kadınların oranı % 41,5, erkeklerin oranı ise % 51,5’dir.

Tablo 3: Sığınmacıların Yaş Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde %
15-20	158	17,0
21-25	147	15,9
26-30	144	15,5
31-35	126	13,6
36-40	120	12,9
41-45	85	9,2
46-50	53	5,7
51-60	48	5,2
61-70	30	3,2
71 ve Üzeri	16	1,7
TOPLAM	927	100,0

Tablo 3 Sığınmacıların yaş dağılımını vermektedir. Araştırma kapsamında bulunan sığınmacıların en çok 15-35 yaş grubunda yer aldıkları görülmektedir. Bu bulgu sığınan kitlenin en çok genç yaş grubunda olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4: Sığınmacıların Suriye’deki İkamet Ettiği Yer

Bölgeler	Frekans	Yüzde %
ŞEHİR MERKEZİ	300	32,4
İLÇE	258	27,9
KÖY	367	39,7
TOPLAM	925	100,0

Türkiye’ye gelen sığınmacıların genellikle sınıra yakın bölgelerden geldiği söylenebilir. Tablo 4’te görüşmeye katılanların Suriye’de ikamet ettikleri yere bakıldığında, ilk sırada ‘köyde’ yaşayanlar, ikinci sırada ise ‘ilçede’ yaşayanlar gelmektedir. Üçte birlik bir kısım da şehirlerden gelmektedir.

Tablo 5: Sığınmacıların Medeni Durumu

Medeni Durum	Frekans	Yüzde %
EVLİ	689	74,2
BEKAR	216	23,3
BOŞANMIŞ	11	1,2
AYRI YAŞIYOR	13	1,4
TOPLAM	929	100,0

Tablo 5 sığınmacıların medeni durumunu göstermektedir. Buna göre kampta evli olalar ilk sırada gelmektedir. Göç edenler aileleriyle birlikte gelmişlerdir.

Tablo 6: Sığınmacıların Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Frekans	Yüzde %
OKUR-YAZAR DEĞİL	148	15,9
OKUR-YAZAR	57	6,1
İLKOKUL MEZUNU	242	26,0
ORTAÖĞRETİM MEZUNU	207	22,3
LİSE MEZUNU	165	17,8
ÜNİVERSİTE	104	11,2
DİĞER	6	,6
TOPLAM	929	100,0

Tabloda görüleceği gibi sığınmacı kitlenin eğitim düzeyinin düşük oluşu dikkat çekmektedir. Görüşmeye katılanların yarıya yakını ilkokul ve altı düzeyde eğitime sahiptir. Üniversite mezunu olanların oranı sadece % 11,2'dir.

Tablo 7: Sığınmacıların Konuştuğu Dil

Dil	Frekans	Yüzde %
ARAPÇA	912	98,5
TÜRKÇE	4	,4
KÜRTÇE	5	,5
DİĞER	5	,5
TOPLAM	926	100,0

Kampta konuşulan dil ağırlıklı olarak Arapçadır. Çünkü sığınmacıların çok büyük bir oranı (% 98) Arap Sunnidir. Nadiren de olsa Kürtçe ve Türkçe konuşanlara da rastlanmaktadır.

Tablo 8: Sığınmacıların Mesleği / Yaptığı İş

Meslek / İş	Frekans	Yüzde %
ÇİFTÇİ	96	10,4
İŞÇİ	201	21,8
MEMUR	97	10,5
EMEKLİ	11	1,2
EV HANIMI	225	24,5
İŞSİZ	30	3,3
ÖĞRENCİ	131	14,2
SERBEST MESLEK	82	8,9
PROFESYONEL MESLEK	34	3,7
DİĞER	13	1,4
TOPLAM	920	100,0

Görüşmeye katılanların yaklaşık üçte biri ‘ev hanımıdır’. Bunu mesleği ‘işçi’ olanlar izlemektedir. Öğrenci, memur, çiftçi olanlar da belirli bir yüzdeyi oluşturmaktadır. Profesyonel meslek sahibi olanların oranı ise düşüktür.

Tablo 9: Sığınmacıların Suriye’de Aylık Geliri

Suriye Lirası	Frekans	Yüzde %
1-5000	285	36,3
5001-10000	113	14,4
10001-15000	140	17,8
15001-20000	126	16,0
20001-25000	68	8,7
25000 üzeri	54	6,9
TOPLAM	786	100,0

Sığınmacıların aylık gelirleri Suriye lirası üzerinden hesaplanmıştır. Buna göre 50 Suriye lirası=1 Türk lirasıdır. Ankete katılanların büyük çoğunluğunun aylık geliri 1-5000 Suriye Lirası arasındadır. Aylık geliri 25000 TL ve üzeri olanların oranı % 6,9’dur. Kampta kalan sığınmacıların büyük bir kısmı alt sosyo-ekonomik grupta yer almaktadır. Zira orta üst ve üst gelir grubunda yer alanlar kendi imkanlarıyla bölge illerinde ev, stüdyo daire kiralamakta ya da otel ve pansiyonlarda kalmaktadır. Yapılan odak grup görüşmelerinde sığınmacıların getirdikleri

TÜRKİYE KAMPLARINDA SURİYELİ SİĞINMACILAR: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı parayı tükettiklerini ve imkan olması halinde iş bulup çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir.

“Suriye parası ve Türk parası arasında değer farkı çok yüksek. Getirdiğimiz parayı da tükettik. Ne yapacağız bilmiyoruz. Kamp ihtiyacımızı karşılarsa da paraya ihtiyacımız var. Korkuyoruz çok durumlara düşeceğiz. (Sığınmacı/Erkek/44 yaş)

Tablo 10: Sığınmacıların Kamplarda Yaşadığı Süre

Süre	Frekans	Yüzde %
2-3 Ay	410	45,6
4-6 Ay	249	27,7
7 Ay ve Üzeri	241	26,8
TOPLAM	900	100,0

Tablo 11 sığınmacıların Çadırkentte ya da Konteynerkentte kalış süresini göstermektedir. Buna göre, sığınmacıların % 45,6'sı 2-3 aydır kampta ikamet etmektedir. Üçte birlik oran ise 7 ay ve üzeri süredir kampta yaşamaktadır. Yukarıda vurgulandığı gibi çadır kentte kalanların süresi konteyner kentte kalanlara göre daha fazladır. Çünkü çadırkentten kuruluşu daha eskidir.

Tablo 11: Çadır veya Konteyner İçerisinde Yaşayan Kişi Sayısı

	Frekans	Yüzde %
2-4 Kişi	177	20,1
5-7 Kişi	405	46,0
8 ve Üstü	299	33,9
TOPLAM	881	100,0

Çadırkentte ve konteynerkentte çadır ve konteyner başına düşen sığınmacı sayısı Birleşmiş Milletler standardına göre yüksektir. Tablodan da görüleceği üzere her üç kişiden biri 8 ve üstü kişiden oluşan çadır veya konteynerde yaşamaktadır. Bu sayı sığınmacı akımının yoğunlaştığı dönemde daha da yükselebilmektedir.

“Kaldığımız Çadır kent Akçakale sınır kapısına çok yakındır. Orada akrabalarımız yaşamaktadır. Yoğun taarruz döneminde sınırı aşmış buraya geldiler. Onları da yanımıza almak zorundayız. Kalacak yerleri yok. Soğuk havada dışarıda mı kalsınlar? Bazen sıkıntılar yaşıyoruz. Güvenlik izin vermiyor. Ama bir şekilde içeri alıyoruz. Tabii nüfus artıyor haliyle” (Sığınmacı/Kadın/29 yaş).

5.2. Suriyeli Sığınmacıların Kamp Memnuniyeti

Türkiye, yakın tarihinde ülkesinde iç savaştan etkilenen, zulüm gören ya da görme korkusu taşıyan sığınmacılar için giriş ya da geçiş kapısı olmuştur. Bu kısımda ‘çadır ve konteyner’ kentlerde kalan sığınmacıların kampın sunduğu olanaklardan ne kadar memnun oldukları, sorunları ve beklentileri öğrenilmeye çalışılmıştır. Kuşkusuz konteyner kentte yaşama memnuniyeti çadır kentlere göre daha yüksek çıkmıştır. Bunun nedeni konteynerin fiziki alt yapı (güvenli, hijyenik, soğuk ve sıcaklığa dayanıklı olması vb) ve yemek (konteynerde sığınmacı yemeği kendisi yapmakta, çadır kentte ise hazır tabldot şeklinde verilmekte) açısından çadıra göre daha konforunun yüksek olmasıdır.

Tablo 12: Sığınmacıların Kampın Sağladığı Hizmetlerden Memnuniyeti

	Frekans	Yüzde %
HİÇ MEMNUN DEĞİLİM	85	9,6
MEMNUN DEĞİLİM	61	6,9
FİKRİM YOK	171	19,4
MEMNUNUM	231	26,2
ÇOK MEMNUNUM	334	37,9
TOPLAM	882	100,0

Kampta sunulan hizmetlerin genel memnuniyetine bakıldığında, sığınmacıların büyük bir kesimi (%64) kampın olanaklarından-hizmetlerinden memnun görünmektedir. Bununla birlikte, ‘bir fikir belirtmeyenlerin’ oranı da dikkat çekici ölçüde yüksektir. Yüzde 15’lik memnuniyetsiz bir kitle de bulunmaktadır. Memnuniyetsizlik kuşkusuz çadırkentlerde daha yüksek oranda çıkmaktadır. Akçakale Çadırkenti kapasitesinin çok üstünde sığınmacı barındırmaktadır. Burada yemekler tabldot usulü verilmektedir. Oysa sığınmacılar konteynerlerde uygulanan sistemi yani kart sistemine geçmek istemektedir. Kartla sığınmacı kendi kültürüne, beğenisine uygun yemek yapma şansına sahiptir.

Tablo 13: Sığınmacıların Kamp Yönetiminden Memnuniyeti

	Frekans	Yüzde %
HİÇ MEMNUN DEĞİLİM	111	12,7
MEMNUN DEĞİLİM	75	8,6
FİKRİM YOK	111	12,7
MEMNUNUM	165	18,9
ÇOK MEMNUNUM	409	47,0
TOPLAM	871	100,0

Kampların yönetiminde birinci derecen valilikler ve kaymakamlıklar sorumludur. Bunun yanında KIZILAY, AFAD BM gibi kurumların da yönetimde rol oynadıklarını belirtmek gerekir. Bu durum zaman görev tanımı belirsizliğine yol açabilmektedir. Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere genel anlamda kamp yönetiminden memnuniyet düzeyi yüksektir. Bununla birlikte, sığınmacıların yaklaşık % 21'i kamp yönetiminden memnun değildir. Fikir belirtmeyenlerin oranı da dikkate alındığında memnuniyetsizliğin nedenlerinin tespiti ve giderilmesi önem arz etmektedir.

Tablo 14: Sığınmacıların Kamptaki Personelin Yaklaşımından Memnuniyeti

	Frekans	Yüzde %
HİÇ MEMNUN DEĞİLİM	103	11,7
MEMNUN DEĞİLİM	67	7,6
FİKRİM YOK	116	13,2
MEMNUNUM	190	21,5
ÇOK MEMNUNUM	406	46,0
TOPLAM	882	100,0

Kampta görevli personelin (özel güvenlik, jandarma, temizlikçi, yönetici, yardımcı personel, doktor, vb) tutumu ya da muamelesi kampın büyüklüğü ve türüne göre farklılaşabilmektedir. Bir üstteki yüksek memnuniyet oranı burada da görülmektedir. Kamp personelinin yaklaşımından memnuniyetsiz olanların oranı ise % 19 civarındadır. Bir sığınmacı kamp personelinin memnuniyetsizliğini şu şekilde açıklamaktadır:

“Personel genelde taleplerimizi es geçiyor veya bir diğerine yönlendiriyor. Taleplerimize zamanında ve doyurucu yanıt alamıyoruz. Bir karmaşa var. Bir düzen yok. Herkes her şeyle ilgileniyor ya da hiç kimse hiçbir şeyle ilgilenmiyor” (Erkek, 23).

“Bizler kampta Arap olduğumuz için değil, sığınmacı olduğumuz için dışlanıyoruz”.
(Kadın Sığınmacı, 22)

“Personel tarafından bir talebimizi ilettiğimizde dilenci muamelesi görüyoruz” (Erkek 23)

Tablo 15: Sığınmacıların Kampta Kendisini Güvenli Hissedip Hissetmediği

	Frekans	Yüzde %
EVET	742	82,5
HAYIR	53	5,9
KISMEN	104	11,6
TOPLAM	899	100,0

Sığınmacıların yaşadıkları kampta güven algısı sorgulanmıştır. Katılımcıların çok büyük bir kısmı (%82,5) kendisini güvende hissetmektedir. Oranın yüksek oluşu kamp güvenliğine ilişkin eşğin oldukça yüksek oluşunu teyit etmektedir. Kampta kendisini “kısmen” ya da ‘hiç güvende hissetmeyen’ bir kitlenin varlığı da dikkat çekmektedir. Araştırmanın yapıldığı dönemde kampta meydana gelen bir kaç olumsuzluğun (yangın, yönetimle çatışma vb) bu güvenlik algısını etkilediği söylenebilir. Kampta kalanların farklı bölge, şehir ve kökenden olmaları da güvensizliği pekiştirmektedir.

Tablo 16: Kampın Sizce En Önemli Üç Sorunu Nedir? Yaşanan En Önemli Sorun Ya Da Sorunlar Nelerdir?

	Frekans	Yüzde %
FİZİKSEL KOŞULLAR(ÇADIR YAŞAMI, ALTYAPI, ISINMA VB.)	451	64,8
YÖNETİMSEL SORUNLAR (İŞLERİN YÜRÜMEMESİ)	99	14,2
MUAMELE KAMP YÖNETİMİNİN VE PERSONELİN TUTUMU	146	21,0
TOPLAM	696	100,0

Sığınmacıların kampta çeşitli sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Bu sorunlar içinde fiziksel sorunlar ilk sırada yer almaktadır. Fiziksel sorunlardan en çok yakınan grup çadırkentte yaşayan sığınmacılardır. Yazın bölgenin çok aşırı sıcak oluşu, kışın da yağmur ve soğuktan dolayı çadırkentler alt yapı yönünden birçok olumsuzlukları barındırmaktadır. İkinci ana sorun ise kamptaki yönetsel sorunlardır. İşlerin yürümemesi, düzensizlikler, yetki karmaşası kampta diğer önemli sorunlardan bazılarıdır.

Bu sorunların yanında kamplarda eğitim, sağlık, sosyal-kültürel faaliyetler, rehabilitasyon ve dinsel hizmetlerin sunumundan kaynaklı sorunlarla da karşılaşmaktadır.

“Sağlık hizmetlerinde şöyle bir sorun yaşıyoruz. Kadın doktor yok. Erkek doktora da görünmek bize inancımıza uygun değil. Bazen doktorlara sorunumuzu da anlatamıyoruz. Tercüme sorunu yaşıyoruz. Geçen doktorun birisi bana grip ilacı vermesi gerekirken yanlış tercümeden kaynaklı olarak doğum kontrol hapi vermiş sonradan fark ettim”
(Kadın 37)

“Eğitim konusunda noksanlık var. Arapça bilen hoca yok. Çocuklarımız her yıl geri kalıyor. Gelecekleri belirsiz. Kütüphane yok. Kitap almak istiyoruz. Hiç bir yer yok”

“Kampta bir televizyon bile yok. Ülkemizde olan bitenden haberimiz olmuyor. Burada bu kapalı alanda sabah akşam volta atıyoruz. Dolaşıyoruz boş boş. Ne bir iş ne de bir meşgaleye var. Çocuklarımız da hiç bir şey yapmıyor. İnsanız biz de. Şurada ortaya bir televizyon konsun başka bir şey istemiyoruz” (Erkek, 57).

5.3. Sığınmacıların Türkiye ve Gelecek Algısı

Sığınmacıların Türkiye’yi tercih etme, ülkeye gelmeden önce ve geldikten sonraki algısı, bölge halkından ve Türkiye hükümetinden beklentisi, gelecek algısı/kaygısı, Türkiye’de temelli kalma yönündeki düşünceleri, gelecekte Suriye’de hayal ettikleri siyasi rejime dair sorular da anket formunda yer almıştır.

Tablo 17: Türkiye’yi Tercih Etme Nedeni?

	Frekans	Yüzde %
SINIRA YAKIN OLMASI	277	31,0
AKRABALARIMIZIN BULUNMASI	36	4,0
TÜRKLERİ YAKIN GÖRMEM	220	24,6
BAŞBAKAN R.TAYYİP ERDOĞAN’A GÜVENDİĞİM İÇİN	298	33,4
TÜRKİYE’DE ŞARTLARIN DAHA İYİ OLMASI	53	5,9
DİĞER	9	1,0
TOPLAM	893	100,0

Tabloda Suriyeli sığınmacıların Türkiye’yi tercih etme sebepleri görülmektedir. İlk sırada Başbakan Tayyip Erdoğan’a duyulan güven-sempati gelmektedir. İkinci sırada ise Türkiye’nin sınıra yakın olması, üçüncü sırada ise Türkleri kendilerine yakın görmesi gelmektedir. Başbakana duyduğu güveni bir sığınmacı şu şekilde açıklamaktadır

“Erdoğan bizim buraya gelmemizde rol oynadı. Bize, yaşadığımız sorunumuza, haklarımızı sahip çıktı. Bize ülkesinin kapılarını açtı. Hamdolsun burada onun sayesinde güvendeyiz ve bir kap yemek yiyoruz. Arap ülkelerinin bir çoğu bize ve ülkemizdeki soruna duyarsız kaldı. Dirayet göstermediler”.(Erkek, 48)

Tablo 18: Türkiye’ye Gelirken Burada Ne Kadar Kalacağınızı Düşünmüştünüz?

	Frekans	Yüzde %
BİR AY KADAR	266	30,1
ÜÇ AY KADAR	174	19,7
ALTI AY KADAR	105	11,9
BİR YIL KADAR	108	12,2
İKİ YIL VEYA DAHA FAZLA	210	23,8
SAVAŞ NE ZAMAN BİTERSE	20	2,3
TOPLAM	883	100,0

Türkiye'ye gelmeye karar verdiğinizde, (sınırdan geçtiğinizde) burada ne kadar süre kalacağınızı düşünmüştünüz? sorusuna verilen yanıtların oransal dağılımına bakıldığında yaklaşık her üç katılımcıdan biri "1 ay" kadar kalacağını tahmin etmiştir. İkinci sırada ise 2 yıl veya daha fazla süre kalırım düşüncesinde olanlar (% 23,8) gelmektedir. Başka bir deyişle yaklaşık her 10 sığınmacıdan 6'sı en fazla bir yıl içinde memleketlerine döneceğini umut etmiştir.

Tablo 19: Gelmeden Önce Türkiye (Türk Devleti ve Türk Halkı) İle İlgili Algularınız Nasıldı?

	Frekans	Yüzde %
ÇOK İYİYDİ	521	57,3
İYİYDİ	310	34,1
KÖTÜYDÜ	17	1,9
ÇOK KÖTÜYDÜ	11	1,2
HİÇBİR FİKRİM YOKTU	51	5,6
TOPLAM	910	100,0

Suriye'nin Türkiye'nin sınır komşusu olduğu, aralarında tarihsel, toplumsal ve kültürel bağların bulunduğunu Suriyeli sığınmacıların Türkiye algısına bakarak çıkarmak mümkündür. Gelmeden önce sığınmacıların Türkiye'ye yönelik olumlu düşünceler içinde olduğu oranlara yansımaktadır. Hemen hemen her 10 sığınmacıdan 9'unun Türkiye'ye gelmeden önceki algısının pozitif olduğu görülmektedir.

Tablo 20: Türkiye (Türk Devleti Ve Türk Halkı) İle İlgili Algularınızda Değişiklik Oldu Mu?

	Frekans	Yüzde %
DEĞİŞİKLİK OLMADI	565	62,8
OLUMLU YÖNDE DEĞİŞTİ	255	28,3
OLUMSUZ YÖNDE DEĞİŞTİ	80	8,9
TOPLAM	900	100,0

Sığınmacıların Türkiye'ye gelmeden önceki algısının kamplarda kalış süresiyle birlikte değişip değişmediği sorgulanmıştır. Tablodaki oranlara bakıldığında, herhangi bir değişikliğin olmadığını söyleyenler (%62,8) ilk sırada gelmektedir. Her üç sığınmacıdan birisi ise düşünce-

sinin olumlu yönde değiştiğini ifade etmektedir.

Tablo 21: Geleceğinizi Nasıl Görüyorsunuz?

	Frekans	Yüzde %
DAHA İYİ OLACAK	337	37,2
İYİ OLACAK	250	27,6
FİKRİM YOK/BİLMİYORUM	247	27,3
KÖTÜ OLACAK	53	5,9
DAHA KÖTÜ OLACAK	18	2,0
TOPLAM	905	100,0

Gelecek algısı, beklentisi sığınmacıların içinde bulunduğu koşullar göz önüne alındığında en hassas noktayı oluşturmaktadır. Ankete katılan Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu geleceklerinin iyi olacağını düşünmektedir. Her ne kadar ülkelerinde iç savaş devam ediyor ve çözüme dair bir gelişme ufukta görünmüyorsa da geleceğe dair beklentinin yüksek oluşu dikkat çekmektedir.

Tablo 22: Türk Hükümetinden Beklentileriniz Nelerdir?

	Frekans	Yüzde %
BEKLENTİM YOKTUR	261	29,2
KAMPIN FİZİKİ KOŞULLARINI İYİLEŞTİRSİN	94	10,5
KAMPIN SOSYAL- İNSANİ KOŞULLARINI İYİLEŞTİRSİN	464	51,9
DİĞER	75	8,4
TOPLAM	894	100,0

Suriyeli sığınmacıların Türk hükümetinden beklentilerine bakıldığında, ilk sırada kaldıkları kampların sosyal ve insani koşullarının iyileştirilmesi talebi ön plana çıkmaktadır. İkinci sırada ise bir beklentisi bulunmayanlar gelmektedir. Beklentisi bulunmayanlar verilen hizmetlerin yeterli olduğunu düşünmektedir.

Tablo 23: Suriye İç Savaşında Savaşta Ailenizden Birisini Kayıp Ettiniz Mi?

	Frekans	Yüzde %
EVET	509	56,4
HAYIR	394	43,6
TOPLAM	903	100,0

Kampta bulunan her iki kişiden birisi, iç savaşta yakınına kaybettiğini belirtmektedir. Kayıp oranının yüksek oluşu Suriye’de yaşanan iç savaşın ne kadar can yakıcı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu verili gerçek, kampta kalan sığınmacılara yönelik rehabilitasyon çalışmalarının önemini ortaya koymaktadır. Özellikle savaşın en derin izleri çocuklar üzerinde gözlenmektedir. Savaşın travmasını üzerinden atamayan çocukların yaşadıkları psikolojik tahribatı yaptıkları resimden, okudukları şiirlerden ve oynadıkları oyunlardan anlamak mümkündür. Bu grup için kamplarda psikolojik ve pedagojik desteğin verilmesi çok elzemdir.

Tablo 24: BAAS/Esad Sonrası Suriye Devleti Nasıl Bir Siyasal Rejimi Model Almalıdır?

	Frekans	Yüzde %
MISIR TARZI İLİMLİ İSLAM MODELİ	230	25,3
TÜRKİYE TARZI LAİK DEMOKRATİK MODEL	391	43,1
SUUDİ ARABİSTAN TARZI İSLAMİ MODEL	85	9,4
AVRUPA TARZI YÖNETİM MODELİ	35	3,9
ABD TARZI YÖNETİM MODELİ	9	1,0
HİÇBİRİ	141	15,5
DİĞER	17	1,9
TOPLAM	908	100,0

Suriye’de krize sebebiyet veren ‘mevcut başkan ve partisi’ iktidardan düştükten sonra nasıl bir siyasal rejim tasavvur edildiği de katılımcıların bakış açısından değerlendirilmiştir. Birbirinden farklı ülkelerin siyasal rejimleri seçenekler arasında sunulmuştur. Tabloya bakıldığında sığınmacılar bu modeller içinde ilk sırada Suriye’nin Türkiye tarzı laik demokratik modeli benimsemesini arzu etmişlerdir. İkinci sırada ise Mısır tarzı ılımlı İslam modeli gelmektedir. Avrupa ve Amerikan tarzı siyasal rejim modellerine ilgi ise son derece düşük çıkmaktadır.

Tablo 25: Sizce BAAS/Esad Sonrası Suriye’yi Bekleyen En Önemli Risk Nedir?

	Frekans	Yüzde %
BÖLÜNME-PARÇALANMA(ETNİK-MEZHEPSEL BÖLÜNME)	103	11,8
DEMOKRATİK REJİMİN KURULAMAMASI	42	4,8
BİRLİĞİN SAĞLANAMAMASI- İÇ SAVAŞIN DEVAM ETMESİ	229	26,1
YENİDEN İNŞANIN UZUN SÜRMEİ	291	33,2
YOKSULLUK- FAKİRLİK	96	11,0
DIŞ GÜÇLERİN MÜDAHALE ETMESİ	54	6,2
DİĞER	61	7,0
TOPLAM	876	100,0

Kampta kalan Suriyeli sığınmacılara gelecekte (BAAS-Esad rejimi sonrası) Suriye’yi bekleyen en önemli riskin ne olduğu sorulmuştur. Ankete yanıt verenler, ilk sırada ülkenin yeniden inşasının uzun sürmesini en önemli risk olarak görmektedir. İkinci sırada ise Suriye’de birliğin sağlanamaması ve iç savaşın devam etmesidir. Ülkenin etnik ve mezheplere göre bölünmesi, yoksulluk-fakirlik de kaygı duyulan riskler arasında yer almaktadır

Tablo 26: Uygun Koşullar Oluşursa Türkiye’de Temelli Yaşamak İster Misiniz?

	Frekans	Yüzde %
EVET	326	35,5
KARARSIZIM-FİKRİM YOK	162	17,6
HAYIR	313	34,1
BİLMİYORUM	108	11,8
DİĞER	9	1,0
TOPLAM	918	100

Her üç sığınmacıdan birisi (%35) uygun koşullar sağlanırsa Türkiye’de temelli kalmak istediğini belirtmiştir. Buna yakın bir oran da (%34) kalmak istemediğini vurgulamıştır. Bu konuda kararsız olanların oranı da azımsanmayacak boyuttadır. Dolayısıyla Türkiye’nin orta ve uzun vadede uluslararası mevzuatı da dikkate alarak sığınmacıların kalıcı yerleşimlerine ilişkin

Sonuç ve Değerlendirme

Suriye iç savaşı olanca hızıyla devam etmekte, ufukta siyasi çözüme dair umut görünmemektedir. Bu durum sınırlarımıza yönelen sığınmacı akımının hızını düşürmemektedir. Mevcut kamplara yeni kamplar eklenmekte, bu özel gruba yönelik resmi ve gayri resmi girişimler sürekli güncellenmektedir. Sayıları yüzbinleri geçen sığınmacıların bölge illerinde kurulan kamplarda yaşaması bir takım zorlukları beraberinde getirmektedir.

Türk hükümeti, çadır ve konteyner kentlerde/kamplarda kalan sığınmacılara, ‘barınma’, ‘sağlık’, ‘eğitim’, ‘güvenlik’ ve ‘beslenme’ vb. hizmetleri sunmaktadır. Sunulan hizmetler, hizmetlerin niceliği ve niteliği, kampların kuruluş süresi, fiziki alt yapı, personel kaynağı dikkate alındığında kampların başarılı olduğu söylenebilir. Elbette çok kısa sürede binlerce insanı barındıran kamplarda sorunların olmaması düşünülemez. Türkiye sığınmacı sorunuyla bir anda, hazırlıksız yakalandı. Başlangıçta kamplarda önemli zafiyetler, mağduriyetler yaşandı. Bu olumsuzlukların giderilmesinde ilgili kurumlar ve kamp yönetimleri yoğun ve samimi bir çaba sarfetti. Hala da söz konusu kampların daha yaşanılabilir olması yönündeki çabaları devam etmektedir.

Araştırma örneğine giren kamplardan birisi olan Akçakale Çadırkenti KIZILAY tarafından hazırlanmış olan ‘referans değerlerinin’ çok üstünde bir nüfus oranına sahiptir. Birleşmiş Milletlerin referans aralığında ideal bir kamp 1000 kişiden oluşmalıdır. Akçakale’de ise yaklaşık 38.000 sığınmacı yaşamaktadır. Harran konteyner kentinde ise yaklaşık 13 bin kişi kalmaktadır. Esasında bölgede kurulan tüm kamplarda BM’nin öngördüğü referans değerlerinin çok çok üstünde sığınmacı yaşamaktadır. Kamp nüfusunun standardın çok üstünde olması yemek, dağıtım, su-sanitasyon, sağlık, eğitim, güvenlik, asayiş vb. hizmetlerin verimli ve etkin bir şekilde sunulmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, yoğun ve kalabalık nüfus sağlığa yönelik ciddi risklerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Valilik/Kaymakamlık, AFAD, KIZILAY, BM, Sivil Savunma gibi kurumlar kamplarda görev tanımlarına uygun çalışmalar yapmaktadır. Zaman zaman bu çoklu yapı arasında eşgüdüm ve koordinasyondan kaynaklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Söz konusu kurumlarla sığınmacılar arasında bilgi paylaşımı ve fikir alışverişinde önemli kısıtlar/sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle 'odak grup' görüşmelerinde kamplardaki bu çoklu yapıdan (yönetim-yürütme-icra) kaynaklanan sorunlara vurgu yapılmıştır. Bu noktada koordinatör valilik nezdinde kurumsal bir düzenlemenin yapılması aciliyet taşımaktadır. Sığınmacılarla kamp yönetimi arasında iletişimin hızlı, sağlıklı, açık hale gelmesi söz konusu kurumsal düzenlemenin pratiğe geçirilmesine bağlıdır.

Kampta kalan nüfusun büyük bir kısmının eğitim düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Kuşkusuz eğitim düzeyinin düşük oluşu bir dizi sorunu beraberinde getirmektedir. Düşük eğitimin yanı sıra, gelen popülasyonun ağırlıklı olarak ilçe ve köylerden (kır kökenli oluşu) geldiği dikkat çekmektedir. Farklı köy, kasaba ve kentlerden gelen insanların/sığınmacıların yeni kamp ortamında yaşaması elbette bir takım zorlukları beraberinde getirmektedir. Sığınmacılar, çadır ya da konteyner komşusunun kendi bölgesinden, kentinden veya köyünden olmamasını bir sorun olarak görmektedir. Burada etnik ya da mezhepsel kimlikten ziyade kültür, yaşam biçimi, ahlaki kodlardan kaynaklı farklılıklar sosyal dışlanma sebebi olabilmektedir.

Sağlık hizmetlerindeki en önemli sorunların başında dil ve tercümeden kaynaklı iletişimsizlik önemli sorun boyutunu oluşturmaktadır. Bunun dışında Suriye toplumunun muhafazakar yapısı göz önüne alındığında, özellikle de kadın doktor sayısının artırılması gerekmektedir. Sağlık kabinlerinde Arapça bilen yeterli sayıda tercüman istihdam edilmelidir.

Kamp nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan çocuklar için kampta sosyal donatı alanları yer almamaktadır. Çocukların okul dışında sosyalleşebilecekleri bir alanın olmaması bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimlerini engellemekte ve aileler için de sorun yaratmaktadır. Genel olarak tüm kamp nüfusu, özel olarak da çocuklar için sosyalleşip vakit geçirebilecekleri spor ve oyun alanlarının yapılması önerilebilir. Ayrıca çocukların savaşın travmasından derinden etkilendikleri görülmektedir. Suriye'deki şiddet olaylarına tanık olan sığınmacıların rehabi-

TÜRKİYE KAMPLARINDA SURİYELİ SIĞINMACILAR: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı litasyon hizmetlerinden yararlanmaları için de çalışmalar yapılmalıdır. Yaşanan savaş nedeniyle zorunlu olarak yerinden yurdundan ayrıлып ülkemize sığınmak zorunda kalan gruba yönelik eğitsel, psikolojik, psikiyatrik hizmetler sunulmalıdır

Kamp yönetimi ve kamp personeli ortaya çıkan sorunlarda dolayı yaşanan memnuniyetsizliği anlamaya ve gidermeye çalışmalıdır. Sığınmacıların talepleri ve şikayetlerini kamp yönetimine iletilmesi konusunda bir kamp içi bir kurul oluşturabilir. Nitekim kampta her mahallenin sorumlusu bulunmaktadır. Bu sorumlular aracılığıyla kurula iletilen sorunlar değerlendirilip çözüme kavuşturulabilir. Kurul toplantılarına süreklilik kazandırılmalıdır. Kurul öncülüğünde bilgi akışı daha hızlı olacağı için karşılaşılan sorunlara da daha hızlı ve etkili çözüm önerileri getirilecektir.

Kampta memnuniyetsizliği arttıran en önemli sorunların başında sosyal, kültürel aktivite eksikliği gelmektedir. Kamplarda televizyonun bulunmaması en sık dile getirilen sorundur. Sığınmacıların boş zamanlarını verimli geçirebileceği birtakım sosyal faaliyetlerin organize edilmesi önem kazanmaktadır. Sığınmacıların yerel, kültürel taleplerine uygun bazı faaliyetler yapılabilir. Okuma salonları, televizyon salonları, gezici sinema ve tiyatro etkinlikleri, kadınlara yönelik sanatsal-mesleksi çalışmalar, çocuk oyun ve spor alanları vb. faaliyetler kampta yaşayanların boş zamanlarının anlamlı etkinliklerle geçmesine katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda bu etkinlikler kamp sakinlerinin rehabilitasyonlarına da katkı sağlayacaktır.

Sığınmacıların bölge halkından da önemli beklentileri vardır. Kampta kalış süresi uzadıkça sığınmacıların çalışma talebi de artacaktır. İş ve istihdam olanakları yasal açıdan mümkün olmasa da enformel kanallardan çalışma imkanı sığınmacılara sağlanabilir. Bu bağlamda yerel yönetimler, özel sektör kuruluşları, sivil toplum örgütleri bu gruba yönelik bazı uygulama kolaylıkları sağlayabilir.

Bir kısım sığınmacının çalışma hayatına girdiği ve çok düşük ücretlerle de olsa çalıştığı görülmektedir. Yasal statüye sahip olmayan bu grubun çalışma yaşamına girişi birtakım riskleri (istismar) de beraberinde getirmektedir. Sosyal güvencesiz, düşük ücretler ve olumsuz şartlarda

çalıştırılan bu insanların (çocuk ve kadın emeğini gözeterek) emek sömürüsüne maruz kaldıkları da not edilmelidir.

Ekonomik sömürünün yanı sıra bu insanların etnik ve kültürel açıdan da dışlanmaması gerekmektedir. Nitekim, ankete cevap verenlerin büyük bir yüzdesi bölge halkının kendilerini dışlamaması beklentisi içindedir. Odak grup görüşmelerinde de “dışlanmışlık hissi” açısından çok güçlü söylemlerin ön plana çıkması da düşündürücüdür. Diğer yandan yapılan çalışma ve araştırmalarda bölge illerinde sığınmacılar büyük bir sorun olarak görülmektedir. Özellikle Reyhanlı’da meydana gelen patlama ve ölümle sonuçlanan olaylar bölgede halkın bu soruna ilişkin kaygı eşiğini yükseltmektedir. Ek olarak gelen popülasyonun yerel halkın gündelik yaşamını (işsizlik, ev kiralarının yükselmesi, trafik, sağlık, güvenlik, asayiş vb) olumsuz etkilemesi negatif algının her geçen gün artmasına sebebiyet vermektedir.

BAAS/Esad rejimi sonrası, Suriye’nin Türkiye tarzı “laik demokratik sistemini” yönetim modeli olarak almasını arzulayanların oranı ilk sırada gelmektedir. Bu bulgu, Türkiye’nin bölge ülkeleri için “model ülke olma” potansiyelini taşıdığını ortaya açıkça koymaktadır. Buradan hareketle, kamplarımızda ve kamp dışında kalan Suriyeli vatandaşların geri dönüşlerinde demokratik, laik sivil, Suriye toplumunun oluşmasına katkı sağlamaları için birtakım çalışmalar (sivil toplum aktivizmi, farklılıklara saygı ve hoşgörü demokratik, laik, sivil, değer ve normların benimsetilmesini içeren eğitimlerin verilmesi) da yapabilir.

Türk hükümetinin Suriyeli sığınmacılara gösterdiği ilgi, cömertlik ve açık kapı politikası uluslararası kamuoyunda övgüyle karşılanmıştır. Her ne kadar Türk halkı ve hükümetinin insani ve ahlaki duyarlılığı takdir edilse de sorunun çözümünün uluslararası ve bölgesel denklemin çözülmesine bağlı olduğu unutulmadan sığınmacı olgusunun yönetimini ve sürdürülebilirliğini yine uluslararası kurumların ve ortak aklın öngördüğü usul ve kurallar içinde devam ettirmesi zorunluluk taşımaktadır. Bu çerçevede yaşanabilecek olumsuzlukların aşılmasında ilk başta sınır güvenliğinin (sınırlarda korkunç bir otorite boşluğu, anomi, kaos egemendir) güvence altına alınması, bölge halkının kaygılarının iyi okunması da bir kadar önemlidir.

Ayrıca Türkiye'nin bugüne kadar uyguladığı Suriye'ye ilişkin dış politika yaklaşımının doğruluğu-eksikliği tartışılmadan bundan sonraki süreçte konuyla ilgili geliştireceği yaklaşımlar, çözümler bölgede etkin ve model ülke potansiyelini zedelemeyen uluslararası kamuoyunun ön gördüğü kurallar ve değerlerle uyumlu olmalıdır. Böylesi bir politika stratejisinin olumlu yanlarından birisi de Türkiye'nin kendi iç sosyolojik yapısının; toplumsal-kültürel dinamiklerinden kaynaklı hassasiyetin söz konusu gelişmelerden olumsuz etkilenmemesine de katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ÇİÇEKLİ, B. (2009), Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar, Ankara: Seçkin Yayınevi

DANIŞ, D. & PARLA, (2009) Irak ve Bulgaristan Türkleri Örneğinde Dernek ve Devlet, Toplum ve Bilim, 114, İstanbul: Birikim Yayınları, s. 131-158.

GÖKÇE, B. (2012) Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Ankara: Savaş Yayınevi.

YILDIRIM, A. & ŞİMŞEK, H. (2011) Nitel Araştırma Teknikleri, Ankara: Seçkin Yayınevi.

YILDIZ, Ö. ÇALHAN, M. (2013) Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar, Gaziantep: İpekyolu Kalkınma Ajansı, GASAM ve Gaziantep Üniversitesi.

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, Blurring The Borders: Syrian Spillover Risks For Turkey, Europe Report, April 2013.

UNHRC, 2012, <http://data.unhrc.org/syrianrefugees/regional.php> (Haziran 2013)